

บทที่ 5

บทสรุป

ในบทสรุปนี้ ผู้เขียนจะทดสอบนิสัจสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสรุปผลการวิจัยที่มีต่อแนวความคิดที่ใช้ในการศึกษา เพื่อชี้ให้เห็นว่าสหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรปเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดข้อตกลงทางด้านสินค้าเกษตรในการประชุมแกตต์รอบอุรุกวัย

ข้อสรุปเบื้องต้น

ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองได้เกิดภาวะขาดแคลนอาหาร ทำให้ประเทศอุตสาหกรรมที่ประสบปัญหาการขาดแคลนอาหารอย่างรุนแรง หันมาดำเนินนโยบายให้มีการผลิตอาหารให้เพียงพอ กับความต้องการ จากความพยายามที่จะเพิ่มผลผลิตให้เพียงพอับความต้องการดังกล่าว จึงทำให้ประเทศอุตสาหกรรมเหล่านี้หันมาพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิต และดำเนินนโยบายในการสนับสนุนทางด้านราคาและรายได้แก่ภาคเกษตรกรรม ซึ่งทำให้มีผลผลิตมากเกินความต้องการ จนต้องให้การอุดหนุนการส่งออกและใช้มาตรการกีดกันการนำเข้า เพื่อปกป้องภาคเกษตรของตน

นอกจากนี้ ในการเจรจาแกตต์ทั้ง 7 รอบที่ผ่านมา นั้นปัญหาการค้าสินค้าเกษตรไม่ค่อยได้รับการพิจารณาแก้ไขจากประเทศภาคีแกตต์ และประเทศพัฒนาแล้วส่วนใหญ่ได้อาศัยข้อยกเว้นของแกตต์ในเรื่องสินค้าเกษตรเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนภาคเกษตรของตน ซึ่งทำให้ผลิตสินค้าได้เกินความต้องการ จนต้องระบายสินค้าเหล่านี้ออกสู่ตลาดโลกด้วยการอุดหนุนการส่งออก และดำเนินมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษีศุลกากรต่อสินค้าเกษตรที่นำเข้า ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ได้นำไปสู่การแข่งขันและความขัดแย้งทางการค้าระหว่างประเทศ และกลายเป็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศที่ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง ดังนั้น ในการเจรจาแกตต์รอบที่ 8 ที่เรียกว่ารอบอุรุกวัย จึงได้มีการผลักดันให้ประเด็นสินค้าเกษตรเป็นประเด็นหนึ่งในการเจรจาแกตต์ โดยมีวัตถุประสงค์ในการปรับปรุงกฎระเบียบของแกตต์ในเรื่องสินค้าเกษตรให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่มีการพิจารณาแก้ไขปัญหาการค้าสินค้าเกษตรอย่างจริงจัง และนับเป็นครั้งแรกที่ได้รับการสนับสนุนจากประเทศภาคีแกตต์ ทั้งที่เป็นประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา

สำหรับปัญหาการค้าสินค้าเกษตรในตลาดโลกที่เกิดขึ้นนั้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากนโยบายเกษตรของประเทศที่พัฒนาแล้ว ที่ให้การสนับสนุนภาคเกษตรของตนเป็นอย่างมาก และจากการศึกษานโยบายเกษตรของสหรัฐอเมริกาและของประชาคมยุโรป พบว่า นโยบายเกษตรของทั้งสองฝ่ายก่อให้เกิดผลกระทบต่อทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ

ผลกระทบของนโยบายเกษตรของสหรัฐอเมริกา ก็คือ ประการแรก การสนับสนุนราคาและรายได้ทางการเกษตรก่อให้เกิดผลผลิตส่วนเกินภายในประเทศเป็นจำนวนมาก จนต้องให้การอุดหนุนการส่งออกและรับซื้อสินค้าส่วนเกินบางส่วนไว้ ซึ่งค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ตกเป็นภาระของผู้เสียภาษีภายในประเทศเป็นส่วนใหญ่ ประการที่สอง การสนับสนุนภาคเกษตรที่สูงขึ้น ทำให้ต้นทุนของนโยบายเกษตรสูงขึ้น ซึ่งฝ่ายบริหารของสหรัฐอเมริกาต้องการลดต้นทุนที่สูงขึ้นนี้ และประการที่สาม การอุดหนุนการส่งออกทำให้ประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศกำลังพัฒนาไม่สามารถขายสินค้าแข่งขันกับสหรัฐอเมริกาได้ จากต้นทุนของนโยบายเกษตรที่สูงขึ้น ทำให้สหรัฐอเมริกาต้องการปฏิรูปนโยบายเกษตรของตน ในขณะที่เดียวกันก็ต้องการให้มีการปฏิรูปนโยบายเกษตรของประเทศที่ให้การอุดหนุนการเกษตรทั้งหลายไปพร้อม ๆ กันด้วย ดังเห็นได้จากนฤมิตรมที่ ต้องการให้มีการยกเลิกนโยบายที่เป็นการบิดเบือนการค้าในการประชุมแกตต์รอบอุรุกวัยในช่วง 4 ปีแรก

ส่วนผลกระทบของนโยบายเกษตรร่วมของประชาคมยุโรปนั้น ก็คล้ายคลึงกับของสหรัฐอเมริกา แต่ต่างกันตรงที่ต้นทุนที่สูงขึ้นของนโยบายเกษตรร่วมนั้นไม่ได้กลายเป็นปัญหาที่ประชาคมยุโรปต้องการแก้ไข ดังนั้นประชาคมยุโรปจึงไม่ต้องการให้มีการปฏิรูปนโยบายเกษตรร่วมของตน ดังเห็นได้จากนฤมิตรมที่ไม่ยอมให้มีการยกเลิกการอุดหนุนอย่างสิ้นเชิงในการประชุมแกตต์รอบอุรุกวัยในช่วง 4 ปีแรก

ดังนั้น ในช่วง 4 ปีแรก (ปี ค.ศ. 1986-1990) ของการประชุมแกตต์รอบอุรุกวัย จึงไม่อาจบรรลุความตกลงเรื่องสินค้าเกษตรได้ ทั้งนี้เนื่องจากแนวทางและข้อเสนอของสหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรปมีความห่างไกลกันมาก ถึงแม้ว่ากลุ่มแครนส์พยายามหาทางยื่นข้อเสนอในลักษณะที่ประนีประนอมแล้วก็ตาม แต่ทั้งสองฝ่ายก็ยังคงยืนยันในข้อเสนอเดิมของตน ดังเห็นได้จากแนวทางของทั้งสองฝ่ายในการบรรลุเป้าหมายของการเจรจาที่เสนอต่อกลุ่มเจรจาเรื่องสินค้าเกษตรเมื่อปี ค.ศ. 1987 นั้น สหรัฐอเมริกาได้เสนอให้ยกเลิกการอุดหนุนการเกษตรทุกรูปแบบให้หมดไปภายในปี ค.ศ. 2000 แต่ประชาคมยุโรปเสนอให้ลดการอุดหนุนและการกีดกันทางการค้าอย่างค่อยเป็นค่อยไป และในการประชุมเพื่อทบทวนผลกลางรอบที่กรุงมอนทรีออลเมื่อปี ค.ศ. 1988 ทั้งสองฝ่ายก็ไม่อาจตกลงกันได้ในเรื่องเป้าหมายระยะยาว ซึ่งสหรัฐอเมริกาต้องการให้ยกเลิกการอุดหนุนอย่างสิ้นเชิง แต่ประชาคมยุโรปยอมให้มีการลดการอุดหนุนอย่างมากเท่านั้น นอกจากนี้ ในการ

ประชุมที่กรุงบรัสเซลส์เมื่อปลายปี ค.ศ. 1990 พบว่า ข้อเสนอของทั้งสองฝ่ายมีเนื้อหาสาระที่แตกต่างกันอย่างมา กกล่าวคือ สหรัฐอเมริกา รวมทั้งกลุ่มแครนส์เสนอให้ลดการอุดหนุนภายใน และลดภาษีศุลกากรลง 75% และเสนอให้ลดการอุดหนุนการส่งออกลง 90% ภายใน 10 ปี แต่ประชาคมยุโรปเสนอให้ลดการอุดหนุนภายในเพียง 30% และไม่ยอมผูกมัดในเรื่องการเปิดตลาด และการลดการอุดหนุนการส่งออก โดยอ้างว่าการลดการอุดหนุนภายในจะนำไปสู่การเปิดตลาดและการลดการอุดหนุนส่งออกในที่สุด

สำหรับการเจรจาแกตต์รอบอุรุกวัยในช่วง 3 ปีหลัง (ปี ค.ศ. 1991-1993) นั้น ได้มีการกำหนดกรอบร่วมกันสำหรับใช้เป็นแนวทางในการเจรจาเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งเรื่องสินค้าเกษตร ด้วย กล่าวคือ ในปี ค.ศ. 1991 นายอาเธอร์ ดันเคิล (Arthur Dunkel) เลขาธิการแกตต์ในขณะนั้น ได้เสนอร่างกรรมสารสุดท้าย (Draft Final Act - DFA) เข้าสู่ที่ประชุมของคณะกรรมการเจรจาการค้า ซึ่งร่างกรรมสารสุดท้ายนี้เป็นการพยายามประมวลข้อเสนอของหลาย ๆ ฝ่ายเข้าด้วยกัน แล้วออกมาเป็นร่างความตกลงที่นายดันเคิลและสำนักเลขาธิการแกตต์ของเขาเห็นว่าประเทศภาคีแกตต์น่าจะยอมรับได้ สำหรับความตกลงสินค้าเกษตรในร่างกรรมสารสุดท้ายนั้น ประกอบด้วยข้อเสนอของหลาย ๆ ฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกา ประชาคมยุโรป หรือกลุ่มแครนส์ ซึ่งในเนื้อหาของความตกลงสินค้าเกษตรนี้ ได้เสิร์ฟออกมาเป็นรูปแบบของความตกลง (modality) แล้วประมาณ 80% ที่เหลืออีกประมาณ 20% นั้น สหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรปได้ไปเจรจากัน และเมื่อทั้งสองฝ่ายตกลงกันได้แล้ว ออกมาเป็นข้อตกลงแบร์เฮาส์ (Blair House Accord - BHA) ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1992 ก็นำมาเสนอในที่ประชุมแกตต์ ซึ่งได้มีการปรับเข้ากับความตกลงสินค้าเกษตรในร่างกรรมสารสุดท้าย จนในที่สุดสามารถบรรลุข้อตกลงทางด้านสินค้าเกษตร ดังที่ปรากฏในกรรมสารสุดท้าย (Final Act - FA)

ตลอดระยะเวลาของการเจรจาแกตต์รอบอุรุกวัย ประเทศที่มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของข้อตกลงทางด้านสินค้าเกษตร ก็คือ สหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรป สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญในการทำให้ปัญหาการค้าสินค้าเกษตรได้รับการแก้ไขจนประสบผลสำเร็จ และสามารถผลักดันให้เกิดกรอบพื้นฐานที่นำไปใช้ปฏิบัติแก่ประเทศภาคีแกตต์ทั้งหลาย ซึ่งบทบาทที่เห็นได้ชัดของสหรัฐอเมริกาก็คือ การเสนอแนวทางการเจรจา การเจรจาเพื่อหาข้อยุติ และการผลักดันให้เกิดข้อตกลง สำหรับข้อเสนอของสหรัฐอเมริกานั้น เป็นไปในลักษณะที่ให้มีการเปิดการค้าเสรีสินค้าเกษตรอย่างเต็มที่ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้มีการปรับปรุงสภาพการแข่งขัน และให้มีการปฏิรูปมาตรการและเครื่องมือของนโยบายเกษตรของประเทศที่ให้การอุดหนุนการเกษตรทั้งหลาย ในขณะที่ประชาคมยุโรปเป็นกลุ่มประเทศที่ทำให้การเจรจาเรื่องสินค้าเกษตร

ต้องยึดเชื้อออกมาเป็นเวลานาน แต่ในที่สุดแล้วก็ได้ร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาจนก่อให้เกิดกรอบพื้นฐานที่นำไปใช้ปฏิบัติแก่ประเทศภาคีแกตตทั้งหมด ซึ่งบทบาทที่เห็นได้ชัดของประชาคมยุโรปก็คือ การพยายามขัดขวางการบรรลุข้อตกลงทางด้านสินค้าเกษตรและการไม่ยอมผูกมัดในเรื่องมาตรการอุดหนุนการส่งออกและมาตรการการเข้าสู่ตลาด เพื่อปกป้องนโยบายเกษตรร่วมของตน แต่หลังจากที่ปฏิรูปนโยบายเกษตรร่วมของตนแล้ว ประชาคมยุโรปก็พร้อมที่จะผูกมัดตามพันธกรณีที่ข้อตกลงทางด้านสินค้าเกษตรกำหนดไว้ สำหรับข้อเสนอของประชาคมยุโรปนั้น เป็นไปในลักษณะที่ไม่ยอมให้มีการเปิดการค้าเสรีสินค้าเกษตรอย่างเต็มที่ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ในการปกป้องนโยบายเกษตรร่วมของตน

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าสหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรปเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดข้อตกลงทางด้านสินค้าเกษตร แต่กลุ่มแคร็งส์ซึ่งเป็นกลุ่มพันธมิตรรูปแบบใหม่ ก็มีส่วนร่วมในการกำหนดข้อตกลงทางด้านสินค้าเกษตรด้วยเช่นกัน ซึ่งบทบาทของกลุ่มแคร็งส์ที่เห็นได้ชัดก็คือ การยื่นข้อเสนอในการเจรจาต่อกลุ่มเจรจาเรื่องสินค้าเกษตร การไกล่เกลี่ยจุดยืนที่ต่างกันของประเทศมหาอำนาจทั้งสอง และการถ่วงดุลอำนาจระหว่างประเทศมหาอำนาจทั้งสอง สำหรับข้อเสนอของกลุ่มแคร็งส์นั้น เป็นไปในลักษณะที่ต้องการให้มีการเปิดการค้าเสรีสินค้าเกษตรในระยะยาว พร้อม ๆ กับการระงับมาตรการการอุดหนุนการเกษตรในระยะสั้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้มีการปรับปรุงสถานะการแข่งขันและให้มีการเปิดตลาดสำหรับสินค้านำเข้ามากขึ้น

ผลการทดสอบสมมติฐาน

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะทดสอบสมมติฐานว่า "การเมืองระหว่างสหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรป เป็นตัวกำหนดข้อตกลงทางด้านสินค้าเกษตร" ซึ่งจากการศึกษากรณีการเจรจาต่อรองเรื่องการค้าสินค้าเกษตรในการประชุมแกตตรอบอูรุกวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผลการเจรจาที่กรุงบรัสเซลส์เมื่อปี ค.ศ. 1990 และจากผลการเจรจาที่กรุงเจนีวาเมื่อปี ค.ศ. 1993 พบว่า สมมติฐานดังกล่าวเป็นจริง ดังนี้คือ

1. ในการเจรจาเรื่องสินค้าเกษตรที่กรุงบรัสเซลส์เมื่อปี ค.ศ. 1990 นั้น พบว่าสหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรปเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้การประชุมครั้งนั้นล้มเหลว เพราะในการประชุมครั้งนั้น ทั้งสองฝ่ายไม่อาจตกลงกันได้ไปประเด็นต่อไปนี้คือ ทางฝ่ายประชาคมยุโรปไม่สามารถยอมรับประเด็นการแยกเป้าหมายการลดมาตรการทั้งสาม ซึ่งได้แก่ มาตรการการอุดหนุน

ภายใน มาตรการการอุดหนุนการส่งออก และมาตรการการเข้าสู่ตลาด ได้ ทั้งนี้ เนื่องจากเกรงว่าจะส่งผลกระทบต่อนโยบายเกษตรร่วมของตน อีกทั้งนายฟรานซ์ แอนเดรียสสัน (Frans Andriessen) กรรมการการค้าของประชาคมยุโรป ยังไม่อาจควบคุมจุดยืนทางการเกษตรของประชาคมได้ ทั้งนี้เนื่องจาก นายเรย์ แมคแชร์รี่ (Ray MacSharry) กรรมการการค้าเกษตรของประชาคม ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างมากในการเจรจาเรื่องสินค้าเกษตรในขณะนั้น ไม่ยอมผ่อนปรนหรือเปลี่ยนแปลงจุดยืนในเรื่องสินค้าเกษตร ส่วนทางฝ่ายสหรัฐอเมริกา รวมทั้งกลุ่มแครีนส์ ก็ไม่สามารถยอมรับประเด็นการปรับดุลและปีฐานได้ เนื่องจากเห็นว่าประเด็นดังกล่าวจะทำให้ประชาคมยุโรปสามารถบิดเบือนการค้าได้ต่อไป และเป็นการลดการอุดหนุนการเกษตรลงเพียงเล็กน้อย นอกจากนี้ อัตราส่วนในการลดการอุดหนุนภายในของทั้งสองฝ่ายก็ยังห่างไกลกันมาก ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

จากประเด็นต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ มีสาเหตุเบื้องหลังที่ทำให้ทั้งสองฝ่ายไม่อาจประนีประนอมกันได้ ก็คือ ทางฝ่ายประชาคมยุโรปนั้น ในประการแรก มีแรงกดดันต่อผู้แทนเจรจาของตนไม่ให้เปลี่ยนแปลงนโยบายเกษตรร่วม ประการที่สอง กลุ่มผลประโยชน์ทางด้านอุตสาหกรรมไม่สามารถเจรจาต่อรองกับกลุ่มผลประโยชน์ทางการเกษตรได้ ประการที่สาม กลุ่มผลประโยชน์ทางการเกษตรได้ใช้อิทธิพลขัดขวางทางรัฐบาลของตน อีกทั้งแนวโน้มทางเศรษฐกิจและพัฒนาการทางการเมืองในขณะนั้นสนับสนุนไม่ให้เปลี่ยนแปลงนโยบายเกษตรร่วม เช่น การเลือกตั้งของเยอรมนีที่มีขึ้นก่อนหน้าการประชุมแกตต์ที่กรุงบรัสเซลส์เมื่อปี ค.ศ. 1990 และการเกิดวิกฤตการณ์อ่าวเปอร์เซียในช่วงดังกล่าว ส่วนสาเหตุที่สหรัฐอเมริกาไม่ยอมประนีประนอมให้ นั้น ก็เนื่องมาจาก ประการแรก คิดว่าประชาคมยุโรปยังมีข้อเรียกร้องอื่น ๆ อีก ถึงแม้ว่าสหรัฐอเมริกาสงสัยต่อการเปลี่ยนแปลงของประชาคมยุโรป ประการที่สอง มีแนวโน้มว่ารัฐสภาของตนจะให้ฉันทานุมัติในการขยายเวลาของอำนาจฟาสต์แทรกออกไปอีก ซึ่งจะช่วยให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจในการเจรจาแกตต์ต่อไปได้อีก ประการที่สาม คิดว่าความล้มเหลวของการเจรจาเรื่องสินค้าเกษตรในครั้งนี้จะสร้างแรงกดดันให้กับประเทศสมาชิกภายในประชาคมยุโรป ให้ยอมรับความตกลงเรื่องสินค้าเกษตรได้ในที่สุด ซึ่งจะเป็ผลดีต่อการเจรจาต่อรองของสหรัฐอเมริกา

2. ในการเจรจาเรื่องสินค้าเกษตรที่กรุงเจนีวาเมื่อปี ค.ศ. 1993 นั้น พบว่า สหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรปเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในความสำเร็จของข้อตกลงทางด้านสินค้าเกษตร ดังเห็นได้ว่า การบรรลุข้อตกลงแบลร์เฮาส์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรป เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเจรจาบรรลุผลสำเร็จลงได้ และข้อตกลงแบลร์เฮาส์ก็ได้ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติของประเทศภาคีแกตต์ทั้งหมดด้วย เนื่องจากมีการผนวกข้อตกลงแบลร์เฮาส์เข้ากับข้อตกลง

ทางด้านสินค้าเกษตรในร่างกรมสารสุดท้าย สำหรับประเด็นที่เป็นปัญหาหนักที่สุดในข้อตกลง แบลร์เฮาส์ ก็คือ ประเด็นแรก ประเด็นการลดปริมาณการอุดหนุนการส่งออก ซึ่งไม่อาจตกลงกันได้มาตั้งแต่แรก เนื่องจากประชาคมยุโรปไม่ยอมผูกมัดในเรื่องการลดการอุดหนุนการส่งออก แต่สหรัฐอเมริกาต้องการให้ยกเลิกการอุดหนุนการส่งออกอย่างสิ้นเชิง เมื่อเป็นเช่นนี้ ทั้งสองฝ่ายจึงต้องเจรจากันเพื่อหาข้อยุติให้ได้ ซึ่งในปี ค.ศ. 1992 ทั้งสองฝ่ายได้เจรจาท่องรองกัน โดยสหรัฐอเมริกาเสนอให้ลดลง 24% ตามข้อเสนอของนายดันเคิล แต่ประชาคมยุโรปบอกว่ายอมลดได้เพียง 18% และในที่สุดทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกันให้ลดปริมาณการอุดหนุนการส่งออกลง 21% ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่อยู่ระหว่างเกณฑ์การลดที่นายดันเคิลเสนอ และเกณฑ์การลดที่ประชาคมยุโรปเสนอ ประเด็นที่สอง ประเด็นปีฐาน ซึ่งในร่างกรมสารสุดท้ายได้กำหนดให้ใช้ปี ค.ศ. 1986-1990 เป็นปีฐาน แต่เนื่องจากประชาคมยุโรปไม่ยอมรับการใช้ปีฐานดังกล่าว เมื่อเป็นเช่นนี้ ทั้งสองฝ่ายจึงได้เจรจาท่องรองกัน โดยสหรัฐอเมริกาขอให้เปลี่ยนมาใช้ปี ค.ศ. 1991-1992 เป็นปีฐานในการคำนวณการลดการอุดหนุนได้ และประเด็นที่สาม ประเด็นมาตรการไม่นำข้อนิทาพฟ้องร้องต่อคณะลูกขุนแกดต์ (peace clause) ซึ่งประชาคมยุโรปต้องการให้มีมาตรการป้องกันที่จะไม่นำข้อนิทาพไปฟ้องร้องต่อคณะลูกขุนของแกดต์ โดยในตอนแรกทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกันว่าให้มาตรการนี้มีผลใช้บังคับภายใน 6 ปี แต่เนื่องจากฝรั่งเศสได้คัดค้านในเรื่องนี้ จึงได้มีการเจรจาท่องรองกัน ซึ่งสหรัฐอเมริกาได้ยอมขยายเวลาออกไปเป็น 9 ปี

นอกจากประเด็นในข้อตกลงแบลร์เฮาส์ที่กล่าวมาข้างต้นนี้แล้ว ยังมีอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจว่ามีความสำคัญต่อการบรรลุความตกลงเรื่องสินค้าเกษตรของทั้งสองฝ่าย นั่นก็คือ การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ของทั้งสองฝ่ายในเรื่องสินค้าเกษตรกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์และโทรทัศน์ ซึ่งสหรัฐอเมริกาได้ยอมถอนประเด็นอุตสาหกรรมภาพยนตร์และโทรทัศน์ออกจากการเจรจาแกดต์ เพื่อแลกเปลี่ยนกับการที่ประชาคมยุโรปยอมรับเรื่องสินค้าเกษตร นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยรักษาหน้าให้กับฝรั่งเศสที่ยอมอ่อนข้อในเรื่องสินค้าเกษตร เพื่อแลกเปลี่ยนกับการรักษามลประโยชน์ของอุตสาหกรรมภาพยนตร์และโทรทัศน์ของตนและของประชาคม

สำหรับปัจจัยที่ทำให้ทั้งสองฝ่ายสามารถประนีประนอมกันได้ในเรื่องต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ก็คือ ปัจจัยแรก ร่างกรมสารสุดท้ายที่เสนอโดยนายดันเคิลเมื่อปี ค.ศ. 1991 ซึ่งได้กำหนดอัตราส่วนและระยะเวลาสำหรับมาตรการการอุดหนุนภายใน มาตรการการอุดหนุนการส่งออก และมาตรการการเข้าสู่ตลาดเอาไว้ ซึ่งสหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรปได้ใช้ร่างกรมสารสุดท้ายนี้เป็นพื้นฐานในการเจรจาระหว่างกัน จนสามารถหาข้อยุติลงได้ และปัจจัยที่สอง การปฏิรูปนโยบายเกษตรร่วมของประชาคมยุโรปในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1992 ซึ่งช่วยให้ประชาคมยุโรปพร้อมที่จะ

ยอมรับความตกลงเรื่องสินค้าเกษตรในแกตต์รอบอุรุกวัย ทั้งนี้ เนื่องจากการปฏิรูปนโยบายเกษตรร่วมกันได้เปลี่ยนแปลงจากการสนับสนุนเกษตรกรทางด้านราคา มาเป็นการลดราคาเป้าหมายลงและหันมาควบคุมการผลิตด้วยการจ่ายเงินให้แก่เกษตรกรโดยตรง

นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยที่ช่วยให้การเจรจาเรื่องสินค้าเกษตรในการประชุมแกตต์รอบอุรุกวัย ที่กรุงเจนีวาเมื่อปี ค.ศ. 1993 ประสบผลสำเร็จ นั่นก็คือ ปัจจัยแรก กำหนดเส้นตายของอำนาจฟาสต์แทรก ซึ่งสหรัฐอเมริกาใช้เป็นเครื่องมือในการบีบบังคับให้ประเทศภาคีแกตต์อื่น ๆ จำเป็นต้องยอมรับข้อตกลงทางด้านสินค้าเกษตร เนื่องจากหากไม่สามารถบรรลุข้อตกลงทางด้านสินค้าเกษตรในการประชุมครั้งนี้แล้ว อาจประสบกับปัญหาการคัดค้านจากรัฐสภาของสหรัฐอเมริกาได้ เพราะว่าการฝ่ายบริหารของสหรัฐอเมริกาได้ประกาศจะไม่ขอลงนามัติในการขยายเวลาของอำนาจฟาสต์แทรกอีก ปัจจัยที่สอง การยอมเปิดตลาดข้าวของญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ซึ่งทั้งสองประเทศนี้ได้ยอมเปิดตลาดข้าวของตน หลังจากที่สหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรปสามารถบรรลุความตกลงเรื่องสินค้าเกษตรระหว่างกันได้ และปัจจัยที่สาม กำหนดเส้นตายของการปิดการเจรจาแกตต์รอบอุรุกวัยที่นายปีเตอร์ ซัทเธอร์แลนด์ (Peter Sutherland) เลขาธิการแกตต์คนใหม่ กำหนดไว้

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่าการเมืองระหว่างสหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรป ซึ่งก็คือ การเจรจาท่องรอง แลกเปลี่ยนผลประโยชน์และการใช้อิทธิพลต่าง ๆ ของทั้งสองฝ่าย เป็นตัวกำหนดข้อตกลงและความสำเร็จในการเจรจาเรื่องสินค้าเกษตร

ผลการวิจัยต่อแนวความคิดที่ใช้ในการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ใช้แนวความคิด 2 แนวความคิดเพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งได้แก่ แนวความคิดที่ว่าพลวัตทางการเมืองเป็นตัวกำหนดเศรษฐกิจระหว่างประเทศของนายโจน อีเดลแมน สเปโร (Joan Edelman Spero) และแนวความคิดเรื่องมหาอำนาจและโครงสร้างแบบศักดินาโลกของนายโจอัน กัลตุง (Johan Galtung) ซึ่งจากการศึกษากรณีการเจรจาท่องรองเรื่องการค้าสินค้าเกษตรในการประชุมแกตต์รอบอุรุกวัย พบว่า แนวความคิดทั้งสองสามารถอธิบายกรณีศึกษา ดังต่อไปนี้คือ

1. แนวความคิดที่ว่าพลวัตทางการเมืองสามารถเป็นตัวกำหนดข้อตกลงทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ในกรณีศึกษานี้ พบว่า

1.1 โครงสร้างภายในและการปฏิบัติงานของสหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรป เป็นตัวกำหนดข้อตกลงทางด้านสินค้าเกษตร กล่าวคือ นโยบายเกษตรภายในประเทศและกระบวนการ

การตัดสินใจทางการเมืองในเรื่องนโยบายเกษตรของทั้งสองฝ่าย มีผลโดยตรงต่อความสำเร็จของข้อตกลงทางด้านสินค้าเกษตรในแกตต์ โดยเฉพาะการถ่วงดุลระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายรัฐสภาของสหรัฐอเมริกา และการถ่วงดุลระหว่างคณะกรรมการการค้ากับคณะมนตรีของประชาคมยุโรป เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเจรจาเรื่องสินค้าเกษตรประสบผลสำเร็จหรือประสบความล้มเหลว

1.2 กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง ซึ่งในที่นี้หมายถึง กลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มล็อบบี้ทางการเมืองเกษตรที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลและผู้แทนเจรจาในเรื่องสินค้าเกษตร ดังเห็นได้จากการที่กลุ่มเหล่านี้พยายามขัดขวางหรือทำการล็อบบี้ไม่ให้รัฐบาลและผู้แทนเจรจาของตนยอมรับในประเด็นที่จะส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของตน เช่น การที่กลุ่มล็อบบี้ทางการเมืองเกษตรของสหรัฐอเมริกาได้กล่าวต่อนายเคลย์ตัน ยุตเตอร์ (Clayton Yutler) รัฐมนตรีเกษตรว่าการไม่มีข้อตกลงดีกว่าการมีข้อตกลงตามประชาคมยุโรปเสนามา และการที่กลุ่มเกษตรกรของฝรั่งเศสประท้วงข้อตกลงแบร์เฮาส์ และเรียกร้องให้มีการเจรจาและแก้ไขใหม่

1.3 บทบาทของตัวแสดงที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการเจรจา ซึ่งแสดงออกด้วยการเพิกเฉย ไม่ยอมจัดการความขัดแย้งภายในของตน และไม่ร่วมมือกันในการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังเห็นได้จากกรณีที่นายฌาค์ เดอลอร์ (Jacques Delors) ประธานคณะกรรมการของประชาคมยุโรป ไม่ยอมไกล่เกลี่ยปัญหาความขัดแย้งระหว่างนายแอนเดรียสัน กรรมการการค้าของประชาคม และนายแมคแซร์รี่ กรรมการเกษตรของประชาคม เมื่อปี ค.ศ. 1990 จึงทำให้การเจรจาเรื่องสินค้าเกษตรต้องล่าช้าออกไป หรือกรณีที่ผู้แทนเจรจาของสหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรปไม่ยอมประนีประนอมกันในเรื่องสินค้าเกษตรเมื่อปี ค.ศ. 1990

อย่างไรก็ตาม ในที่สุดแล้ว รัฐบาลได้เข้ามามีส่วนบีบบังคับในกระบวนการเจรจาต่อรอง และในการกำหนดรูปแบบของข้อตกลงทางด้านสินค้าเกษตร ดังเห็นได้จากกรณีที่รัฐบาลของสหราชอาณาจักรและของเยอรมนีกดดันให้นายเดอลอร์ เจรจากับสหรัฐอเมริกาต่อไปเมื่อปลายปี ค.ศ. 1992 หรือกรณีที่รัฐบาลของสหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรปได้บรรลุข้อตกลงระหว่างกันที่เรียกว่าข้อตกลงแบร์เฮาส์ อันนำไปสู่การบรรลุผลสำเร็จของข้อตกลงทางด้านสินค้าเกษตรในแกตต์รอบอูรุกวัย

จากที่กล่าวมานี้ ได้แสดงให้เห็นว่าแนวความคิดนี้สามารถอธิบายกรณีศึกษาที่มีความเชื่อมโยงระหว่างการเมืองและเศรษฐกิจ ในแง่ที่การเมืองระหว่างประเทศมีอิทธิพลหรือเป็นตัวกำหนดข้อตกลงทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศได้

2. แนวความคิดเรื่องมหาอำนาจและโครงสร้างแบบค้ำคินาโลก ในกรณีศึกษาที่ศึกษาพบว่าสหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรปมีบทบาทอันโดดเด่นในการเจรจาต่อรองและกำหนดรูปแบบของ

ข้อตกลงทางด้านสินค้าเกษตรให้กับประเทศภาคีแกตต์ทั้งหลาย ซึ่งก็แสดงว่าโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในระบบทุนนิยมยุคใหม่นี้ นอกจากเป็นการเจรจาต่อรองทางด้านการเมืองของประเทศมหาอำนาจที่อยู่บนยอดปิรามิดแล้ว ประเทศมหาอำนาจดังกล่าวยังสามารถกำหนดโครงสร้างและรูปแบบทางเศรษฐกิจให้กับประเทศภาคีแกตต์ที่เหลือ นอกจากนี้ การดำเนินการของสหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรปที่นำข้อตกลงแบร์เฮาส์มาเสนอต่อที่ประชุมแกตต์ ซึ่งประเทศมหาอำนาจระดับกลาง และประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องทางการเกษตร ให้การยอมรับตามเนื้อหาที่ทั้งสองฝ่ายนี้เห็นชอบแล้วนั้น ยังแสดงให้เห็นว่าโครงสร้างของการเจรจามีลักษณะลดหลั่นเป็นระดับขั้นอยู่

อย่างไรก็ตาม การกำหนดรูปแบบของข้อตกลงทางด้านสินค้าเกษตรนี้ ไม่ใช่ว่าประเทศมหาอำนาจทั้งสองมีอำนาจเด็ดขาด เนื่องจากต้องขึ้นอยู่กับการเจรจาต่อรองของทั้งสองฝ่าย อีกทั้งในการเจรจาเรื่องสินค้าเกษตรในแกตต์รอบอูรุกวัยรอบนี้ ยังพบว่า กลุ่มแครีนส์สามารถมีส่วนร่วมอย่างมากทีเดียวในการกำหนดรูปแบบของข้อตกลงทางด้านสินค้าเกษตร เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีส่วนผลักดันให้เรื่องสินค้าเกษตรเป็นเรื่องที่สำคัญในการเจรจารอบอูรุกวัย และมีส่วนในการยื่นข้อเสนอที่สำคัญต่อกลุ่มเจรจาเรื่องสินค้าเกษตร รวมทั้งมีบทบาทในการไกล่เกลี่ยจุดยืนที่ขัดแย้งกันของสหรัฐอเมริกาและของประชาคมยุโรป ซึ่งในจุดนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ที่กำหนดข้อตกลงทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยเฉพาะข้อตกลงทางด้านสินค้าเกษตรนี้ได้เปลี่ยนแปลงไป ไม่ใช่ว่าประเทศมหาอำนาจจะเป็นผู้กำหนดแต่เพียงผู้เดียว หากแต่ประเทศกำลังพัฒนาที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องและมีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าว สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดข้อตกลงทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในบางรูปแบบได้

จากที่กล่าวมานี้ ได้แสดงให้เห็นว่าแนวความคิดนี้สามารถอธิบายกรณีศึกษาที่ประเทศมหาอำนาจมีบทบาทสำคัญในการเจรจาต่อรองและในการกำหนดโครงสร้างและรูปแบบทางเศรษฐกิจให้กับประเทศภาคีแกตต์อื่น ๆ ได้ หากแต่มีข้อจำกัดในเรื่องการอธิบายบทบาทของตัวแสดงอื่นที่เป็นประเทศมหาอำนาจขนาดกลางหรือประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งสามารถรวมตัวกันเป็นพันธมิตรและมีส่วนร่วมในการกำหนดโครงสร้างและรูปแบบทางเศรษฐกิจได้ในระดับหนึ่งด้วย

ข้อเสนอแนะ

การเจรจาเรื่องสินค้าเกษตรในแกตต์รอบอูรุกวัยนี้ จะเป็นกรณีตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาการเจรจาต่อรองเรื่องอื่น ๆ ในองค์การการค้าโลกต่อไปในอนาคต เช่น ประเด็นแรงงาน และ

ประเด็นสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะทวีบทบาทมากขึ้นในเวทีการค้าโลก และมีแนวโน้มว่าอาจถูกนำเข้าสู่กระบวนการเจรจาในองค์การการค้าโลกในอนาคตด้วย ทั้งนี้เนื่องจาก ในการประชุมแกตต์รอบอุรุกวัยที่ผ่านมา ได้มีความพยายามที่จะดึงประเด็นเหล่านี้ให้เกี่ยวข้องกับการค้า แต่ไม่สำเร็จ เพราะประเด็นเหล่านี้มิได้เป็นประเด็นที่มีการบรรจุไว้ในระเบียบวาระการประชุมมาตั้งแต่แรก สำหรับกรณีการเจรจาต่อรองเรื่องการค้าสินค้าเกษตรนั้น ได้ให้ข้อคิดที่อาจนำไปใช้ในการเจรจาต่อรองเรื่องอื่น ๆ ในอนาคตได้ ดังนี้คือ

1. จากกรณีการเจรจาเรื่องสินค้าเกษตร แสดงให้เห็นว่ามีความเป็นไปได้มากที่ประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศที่ไม่ได้เป็นมหาอำนาจ สามารถรวมตัวกันเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในการเจรจาประเด็นปัญหาสำคัญ ๆ เช่น ประเด็นแรงงานและประเด็นสิ่งแวดล้อม กับประเทศมหาอำนาจในเวทีการค้าระหว่างประเทศได้ โดยจะเห็นได้ในกรณีที่กลุ่มแครนส์สามารถรวมตัวกันเป็นพันธมิตรเพื่อผลักดันการเจรจาเรื่องสินค้าเกษตรในแกตต์รอบอุรุกวัย และมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบของข้อตกลงทางด้านสินค้าเกษตรได้มาก สำหรับประเด็นที่เหลืออยู่ซึ่งเป็นส่วนน้อยนั้น จำเป็นต้องปล่อยให้ประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรปเจรจากันเพื่อหาข้อยุติให้ได้ในขั้นสุดท้าย

2. จากกรณีศึกษานี้ จะเห็นได้ว่า ปัญหาเรื่องโครงสร้างภายในของประเทศภาคีควรจะได้รับแก้ไขให้ได้ก่อน ที่จะดำเนินการเจรจาต่อรองในขั้นตอนต่อ ๆ ไป โดยจะเห็นได้จากกรณีตัวอย่างที่กลุ่มประชาคมยุโรปได้ปฏิรูประบอบนโยบายเกษตรร่วมของตน เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามพันธกรณีของข้อตกลงทางด้านสินค้าเกษตรของแกตต์ได้

3. จากกรณีศึกษานี้ จะเห็นได้ว่า ในการเจรจาเรื่องใด ๆ ก็ตาม จำเป็นต้องมีกรอบพื้นฐานสำหรับการเจรจา เพื่อให้การเจรจาสามารถบรรลุความตกลงได้ง่ายขึ้น ดังเช่นที่นายตันเคิลและสำนักเลขาธิการแกตต์ ได้เสนอร่างกรรมสารสุดท้ายเพื่อเป็นกรอบพื้นฐานสำหรับการเจรจาของประเทศภาคีแกตต์ทั้งหลายในปี ค.ศ. 1991 จากกรอบความตกลงเรื่องสินค้าเกษตรในร่างกรรมสารสุดท้ายนี้ ทำให้การเจรจาเรื่องสินค้าเกษตรสามารถบรรลุความตกลงได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากกรอบดังกล่าวนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการเจรจาทกลงในประเด็นเฉพาะระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งเป็นแนวทางที่นำไปสู่ความสำเร็จได้เร็วขึ้น

4. จากกรณีศึกษานี้ แสดงให้เห็นว่า หลังจากที่มีกรอบพื้นฐานในการเจรจาแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศมหาอำนาจต้องหาทางเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาในประเด็นต่าง ๆ ที่ขัดแย้ง

กันให้ได้เสียก่อน” จึงจะทำให้บรรลุความตกลงในเวทีการเจรจาการค้าหลายฝ่ายได้โดยง่าย ดังเช่นในกรณีที่สหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรป ซึ่งเป็นประเทศภาคีภาคีที่มีความขัดแย้งกันใน เรื่องสินค้าเกษตรมากที่สุด ได้เจรจากันเพื่อแก้ไขประเด็นปัญหาต่าง ๆ เช่น ประเด็นการลด ปริมาณการอุดหนุนการส่งออก ซึ่งทั้งสองฝ่ายได้อาศัยความตกลงเรื่องสินค้าเกษตรในร่างกรมสาร สุตท้ายเป็นพื้นฐานในการเจรจาระหว่างกันเฉพาะในประเด็นที่เป็นปัญหา และเมื่อทั้งสองฝ่ายบรรลุ ข้อตกลงแบร์เฮาส์ได้แล้ว ก็ได้เสนอข้อตกลงนี้ต่อที่ประชุมภาคี เมื่อผนวกเข้ากับความตกลงเรื่อง สินค้าเกษตรในร่างกรมสารสุดท้าย ดังนั้น กรณีตัวอย่างเรื่องสินค้าเกษตรนี้จึงเป็นการสนับสนุนว่า หลังต่อรองทางการเมืองของประเทศมหาอำนาจเป็นตัวกำหนดข้อตกลงทางด้านสินค้าเกษตรอย่าง แท้จริง

ข้อจำกัดในการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อจำกัดในการศึกษา ดังนี้คือ

1. ในการศึกษาการประชุมใน “ห้องเขียว” (green room) ซึ่งเป็นห้องที่ใช้สำหรับการเจรจาระหว่างประเทศที่มีปัญหาตกลงกันไม่ได้ในเรื่องต่าง ๆ โดยเลขาธิการภาคีเป็นผู้ กำหนดประเทศที่เข้าไปเจรจาในห้องนี้นั้น เนื่องจากรายละเอียดของการประชุมใน “ห้องเขียว” นี้ไม่เป็นที่เผยแพร่ทางสื่อต่าง ๆ จึงไม่สามารถวิเคราะห์กระบวนการเจรจาต่อรองดังกล่าวได้ อย่างละเอียดนัก

“นาย เค.เจ. โฮลสติ (K.J. Holsti) เคยกล่าวไว้ว่า “หากในเบื้องต้น วัตถุประสงค์ต่าง ๆ ไม่สอดคล้องกัน และทั้งสองฝ่ายมีข้อผูกมัดต่อจุดยืนของตนเองอย่างแข็งขันแล้ว การที่จะโน้มน้าวพฤติกรรม การปฏิบัติ และวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ด้วยการเจรจาต่อรองทางการทูต นั้น เป็นไปได้ยากมาก” นอกจากนี้ เขายังได้กล่าวว่า

ขั้นตอนที่จะช่วยให้บรรลุข้อตกลงภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ได้มีอยู่ด้วยกัน 2 ประการ คือ ประการแรก ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะต้องพยายามให้อีกฝ่ายหนึ่งได้ในสิ่งที่เขาต้องการบางส่วน และทำให้เขาตระหนักว่าการมีข้อตกลงดีกว่าการไม่มีข้อตกลง ประการที่สอง ทันทึที่มีความ ยินยอมที่จะทำข้อตกลงเกิดขึ้นแล้ว ทั้งสองฝ่ายจะต้องไปเจรจาทันทีในประเด็นเฉพาะ เรื่อง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อตกลงขั้นสุดท้าย

2. บทบาทของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่เกี่ยวข้องในการเจรจาเรื่องสินค้าเกษตรไม่เด่นชัดนักในการศึกษา ทั้งนี้ มิได้หมายความว่า ประเทศเหล่านี้ไม่ได้มีความสำคัญต่อการเจรจา หากแต่บทบาทของประเทศเหล่านี้มิได้มีผลโดยตรงต่อความสำเร็จของการกำหนดข้อตกลงทางด้านสินค้าเกษตร และประเทศเหล่านี้มิได้รวมตัวกันเป็นพันธมิตรอย่างเหนียวแน่นเหมือนอย่างกลุ่มแครีนส์ จึงทำให้ไม่มีอำนาจในการเจรจาต่อรองหรือผลักดันให้การเจรจาเรื่องสินค้าเกษตรประสบผลสำเร็จ

3. ในเรื่องข้อมูล เนื่องด้วยระยะเวลาที่ยาวนานของการเจรจาแก่ต่อรองกว่า 7 ปี และการประชุมระดับรัฐมนตรีจำนวนหลายครั้ง ตลอดจนการเข้าร่วมประชุมของผู้แทนเจรจาทางการค้าจากหลายประเทศ หลายหน่วยงานและหลายชุด จึงทำให้การรวบรวมเอกสารทางราชการ เอกสารประกอบการสัมมนา วารสาร และหนังสือต่าง ๆ มาวิเคราะห์นั้น ทำได้ยากลำบากและใช้เวลานาน

4. แนวความคิดเรื่องมหาอำนาจและโครงสร้างแบบคักตินาโลกของนายกัลตุงนั้น ยังมีข้อจำกัดในแง่ที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของประเทศมหาอำนาจมาก แต่ให้ความสำคัญกับบทบาทของประเทศที่รองลงมาน้อยมาก ไม่ว่าจะเป็นประเทศขนาดกลางหรือขนาดเล็ก สำหรับกรณีศึกษาที่เห็นได้ชัดว่าประเทศมหาอำนาจ อย่างสหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรป มีบทบาทที่เด่นชัดมาก ดังนั้น แนวความคิดนี้จึงนำมาใช้ได้ แต่อย่างไรก็ดี หากว่าในกรณีอื่น ๆ ตัวแสดงที่รองลงมา มีบทบาทสำคัญมากขึ้น แนวความคิดนี้ก็ไม่สามารถช่วยในการวิเคราะห์ได้โดยละเอียดนัก และอาจจะทำให้การวิเคราะห์นั้นคลาดเคลื่อนได้